

HÖGAKTUELLT

Personaltidning för HÖGSKOLAN I GÄVLE Nr 8, december 2003

*Högaktuelltt önskar en God Jul
och ett Gott Nytt År!*

Sveriges bästa studentstad!

Gävle har av TCO:s ranking utsetts till Bästa studentstad 2003. Rankning som utförs varje år betygsätter förhållandet mellan kommun och student och för Gävles del är betyget tre VG.

Sid. 10

Korsord för svårt för lingvisten

Hans Rudsänger har arbetat med språkvetenskap i trettio år. Han läser helst inte svensk skönlitteratur men gillar fornfranska. Läs om Hans Rudsänger som tröttnat på grammatik.

Sid. 6

Distansstudier något för alla?

Studenter på Nätuniversitetet träffas så lite som möjligt. Men det är inte något hinder, säger Amie Hauer, distanslärare placerad i USA. Tvärtom kan kontakten

13:e årgången

Högaktuellt

Personaltidning för
Högskolan i Gävle
801 76 Gävle
Besöksadress:
Kungsbäcksvägen 47
Rum 61:311

[www.hig.se/aktuellt/
hogaktuellt/](http://www.hig.se/aktuellt/hogaktuellt/)

Ansvarig utgivare:

Lars Söderberg,
informationschef

Redaktör:

Ove Wall
e-post: owl@hig.se
026-64 89 17

Tryck:

Strålns AB
1 400 ex

Annonsspriser:

3 000:-/kvartssida
6 000:-/halvsida
exkl moms

Nästa nummer:

feb 2004

Manusstopp:

1 feb

Debattstopp:

5 feb

Red förbehåller sig rätten att korta insänt material. Det görs om möjligt i samråd med skribenten.

Ange gärna källan vid citering.

Omslagsfoto:

HiG klockan 05:30 den 9 december 2003.

Foto: Ove Wall

Problem och glädjeämnen

I slutet av oktober deltog jag i en studie- och kontaktresa till Japan. Resan var avsedd för universitets- och högskolerektorer och arrangerades av Högskoleverket i samarbete med Svenska ambassaden i Tokyo. Vi fick tillfälle att besöka universitet och forskningsinstitut i Tokyo och Kyoto och hade ett mycket intressant seminarium tillsammans med ett representativt urval av japanska universitetsrektorer.

Utan att skriva en lång reseberättelse, är det två snabba intryck jag gärna skulle vilja berätta om. Det första är från en mottagning som den svenske ambassadören gav för oss. En av de japanska gästerna, verksam vid en statlig kulturbyrå, noterade förtjust att University of Gävle ju var den institution som var värd för ett besök av den berömde manga-serietecknaren Baron Yoshimoto. Han berättade att detta var ett betydelsefullt inslag i Japans kulturutbyte med EU. Det var väldigt roligt att konstatera att vårt nytillkomna program, Serietecknarskolan, på kort tid blivit en viktig kugge i ett kulturutbyte och bidragit till att göra University of Gävle känt i Japan. Det var också en rolig tankeställare när det gäller begreppet kultur.

Det andra intrycket var, att när de japanska kollegorna berättade om sina problem, stod svårigheten att rekrytera till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar högt på listan. Samma problem som vi har och resten av världen också! Här i Sverige har antalet studenter på ingenjörsprogrammen halverats sedan 1999 – civilingenjörsprogrammen håller däremot i stort sett ställningarna. Allra mest drastisk är nedgången av antalet studenter inom data- och IT-områdena. När det gläd-

Rektor Leif Svensson

ler lärarprogrammen står sig Högskolan i Gävle bättre än de flesta andra högskolor men totalt sett är rekryteringssituationen mycket dålig.

Svårigheten att rekrytera har drabbat Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap hårt. Medan högskolan som helhet lyckats attrahera tillräckligt mycket studenter för att nå upp till taket (och det verkar bli så även i år) har N-institutionen drabbats av en stark nedgång i antalet studenter. Resultatet är ekonomiska svårigheter för institutionen, något som tvingar högskolestyrelsen att nu i december ta ställning till ett förslag att konstatera risk för uppsägning av minst sex personer.

Medan Högskolan naturligtvis måste göra sitt yttersta för att bibehålla uppbyggd kompetens och naturligtvis alltid skall värna om sin personal, är det viktigt att arbeta med en långsiktig realistisk plan för att inom några år få balans i institutionens ekonomi. En sådan plan har presenterats av institutionsledningen och kommer att utgöra underlag också för styrelsens budgetbeslut för 2004. Det förslag som läggs innebär risk för uppsägningar av stor-

leksordningen sex personer men kommer också att ge möjlighet till utveckling med sikte på att nå balans 2006. Låt oss alla arbeta för att denna utveckling skall ge nya studenter inom både reguljär utbildning och uppdragsutbildning och goda möjligheter att dra in externa medel i ökande omfattning! Låt oss alla arbeta för att i görligaste mån undvika uppsägningar!

Samtidigt som sinnet tyngs av problemen och speciellt av hotet att tvingas säga upp högt värderade medarbetare känner jag en stor beslutsamhet att vi skall vända utvecklingen och också en stor tillförsikt att vi skall klara av det. Högskolan i Gävle har ett gott rykte och Gävle kommun har nyligen rankats som etta bland landets studentkommuner. Förstärkt marknadsföring, inriktning mot uppdragsutbildning, nya utbildningar och utbildningsformer – det finns mycket som kan göras. Kreativiteten och företagsamheten, speciellt då bland lärarna på N-institutionen, måste lyftas fram och uppmuntras.

För att återknyta till Japanresan, hade vi också möjlighet att lära oss lite om japansk kultur. En mycket trevlig japanska guidade oss i Kyoto och berättade bland annat om japanernas inställning till religion. Japanerna föds som shintoister eftersom man finner den religionen och dess ceremonier anslående när det gäller att till exempel uppta små barn i gemenskapen eller att gifta sig. Man dör som buddhister – då passar buddhismens ceremonier och tankar om själavandring bättre. "Och i december", avslutade hon, "blir vi alla kristna".

Den slutklämmen ger mig en bra övergång till att önska alla medarbetare **EN GOD OCH**

Debatt:

Får man trivas och må bra på jobbet?

Är det i själva verket privatlivet som behäftas med fel när människor klagat på jobbet? Detta är fullt möjligt, menar universitetslektor Åsa Morberg, forskare vid HiG, och tycker att vi ska ställa oss den frågan innan vi klagat.

Får man trivas och må bra på sitt arbete i dagens Sverige? Just nu verkar det inte som om det är riktigt tillåtet. I media är det problemen i arbetsmiljön som är i fokus. En nybliven ung lärare utbrast i samband med en av mina intervjuer: "Måste jag må dåligt på jobbet? Får jag inte tycka att mitt arbete är trevligt?"

Jag tror att hur vi mår på jobbet hänger nära samman med hur vi mår för övrigt i livet och att det absolut inte blir bättre av att enbart klaga.

Inne att klaga

Vi bör tala om dålig arbetsmiljö och poängtera fel och brister som finns på våra arbetsplatser. Det verkar vara en bakomliggande kod i dagens arbetsliv. På HiG och på andra arbetsplatser som jag besökt i min forskning är det just så. Miljön beskrivs i form av brister som arbetsgivaren borde åtgärda. Just nu är det helt enkelt inne att klaga och må dåligt på jobbet. Utbrändhet, eller i varje fall vidbrändhet synes vara ett godtagbart och accepterat tillstånd. Det är kanske till och med lite statusbetonat? Att ha gått in i väggen är något som inger respekt och föranleder uppmärksamhet.

Personligen intresserar jag mig främst för nyblivna lärares professionella utveckling, mer än hur mycket sjukskrivna de är och varför. När min forskning får uppmärksamhet handlar det dock ofta om hur många nya lärare som är sjukskrivna, hur

många som har slutat och så vidare. Människor i alla yrken väljer att sluta av olika anledningar. Lärare har alltid slutat och övergått till andra yrken och det är inte det minsta konstigt. Men på något sätt verkar det som om det inte är riktigt i sin ordning. Vem hetsar upp sig om en ingenjör slutar sin anställning? Inte någon.

Skyllde inte på chefen

Att ha ett intresse och engagemang för sitt arbete ger goda möjligheter att försäkra sig mot utbrändhet, enligt min erfarenhet och min nuvarande forskning. En ung lärare sa till mig häromdagen: "Jag trivs väldigt bra på mitt arbete, men ibland kan det bli lite väl roligt." Det betyder att hon själv tagit på sig mera arbete än hon borde. Det som var intressant var att hon inte skyllde på sin närmaste chef eller sin arbetsgivare. Hon kände sig dessutom oerhört privilegierad. Hon anser sig ha ett fritt, mycket intressant och mycket stimulerande arbete med vår framtid, nämligen våra barn och ungdomar i dagens skola. Hon går inte och längtar till veckoslutet. Fredagen kommer, tyckte hon, i regel mer överraskande. Arbete och livsstil flyter ihop i en mycket positiv livssituation. Hon fullkomligt strålar när hon talar om sitt lärararbete.

Den totala situationen

Jag menar inte att det inte finns arbeten som är helt förskräckliga och där människor har mycket små reella möjligheter att påverka, och där det finns erbarmligt dåliga chefer och där själva arbetet därför kan vara en pest! Självklart är det så.

Men man bör försöka särskilja vad som hör till arbetet och vad som är privat. Jag vill inspirera till att man ska se på sin totala situation när man klagat på sitt arbete.

Mår man dåligt på jobbet, kan det faktiskt bero på att den privata situationen är dålig. Ge inte arbetet hela skulden!

Är det okej att säga att det är pest och pyton, men inte okej att säga att man trivs? Fundera över detta! Och vill du att det ska vara så? Kan man möjligen ändra på det så att man får tillåtelse att trivas och må bra?

Att ständigt föra fram klagomål tror jag enbart bidrar till att arbetsplatsen känns dålig och blir mera jobbig. Det blir en nedåtgående spiral! De som klagat kan faktiskt också bli ett arbetsmiljöproblem för dem som trivs på sitt arbete.

Det finns andra jobb!

När en lärarkollega till min unga positiva lärare klagade,

sa hon glatt och med glimten i ögat: "Men sluta då! Du behöver inte jobba just här. Det finns ju andra jobb."

Betänk möjligheten att byta! Det är värt att tänka på, det finns faktiskt andra arbeten.

Ge järnet för att ändra på de förhållanden som är fel på ditt arbete och i ditt privatliv. Det ena påverkar det andra, men se upp så att inte arbetet får skulden när det är privatlivet som borde ändras.

Använd inte all tid till att klaga! Det går faktiskt att förbättra dåliga arbetsmiljöer. Det går att få bort chefer som inte fungerar. Det går till och med att sluta ett dåligt arbete och söka sin lycka på annat håll.

ÅSA MORBERG

(Art. tidigare inför i *Må Bra*)

Stipendiater på Futurum

I samband med att Futurumdagen hölls i och utanför Valhall den 5 december delades fem stipendier ut. SIF Gävleborg belönade Bojan Stojanovic, Lina Borg och Martina Jansson. Bojan mottog också Stora Ensos stipendium och detsamma gjorde Erik Pettersson. Du hittar fler stipendiater

vic, Lina Borg och Martina Jansson. Bojan mottog också Stora Ensos stipendium och detsamma gjorde Erik Pettersson. Du hittar fler stipendiater

Bojan Stojanovic, Annika Källbrink (stand in för Lina Borg) Erik Pettersson och Martina Johansson mottog stipendierna vid Futurumdagen.

Rektor Leif Svensson:

”Nu är jag Gävlebo på riktigt!”

Det första Leif Svensson gör när han vaknar på morgonen är att titta ut genom fönstret på sjunde våningen vid Kristinaplan. Ligger Högskolan kvar på sin plats börjar han genast att tänka på jobbet.

Det gick häpnadsväckande fort att arrangera en intervju med Leif Svensson. Frågan skickades med mail på fredagen, svaret kom på måndag morgon och intervjun tog en timme och skedde samma dag klockan två. Hur snävt schema har han egentligen som rektor?

– Det skiftar från dag till dag givetvis. En del dagar är det fullt från åtta på morgonen till nio på kvällen.

Tretton timmar och mest möten. Hur kul är det?

– Nja, det är nödvändigt, svarar Leif, som gärna vänder på frågeställningarna.

– Jag har konsekvent försökt att korta ner mötena. De är nödvändiga och bra men de ska inte vara långa. Som ordförande har jag ju möjlighet att snabba på det hela. Framför allt genom att inte prata alltför omständligt själv. Behärskar man sig själv så gör de flesta andra det också.

Du har själv lätt för att vara tyst...

– Ja, det är viktigt att alla får lägga fram sina argument och sina fakta, men när samma sak sägs en andra gång, ofta av samma person, är det dags att sätta ett streck för debatten och fråga om det är några fler som har något att anmäla i saken.

– Hur mycket kostar ett möte egentligen, reflekterar han och svarar själv. Säg att vi har en extra timme med ledningsgruppen. Jag tror att det kostar högskolan ungefär 15 000 kronor. Det ger anledning till

Leif Svensson har blivit Gävlebo på riktigt men behållit sin möjligtvis medfödda skånska motvilja mot stress. Han skyndar sig inte ens när han springer, och tycks behålla sin eftertänksamma linje i alla lägen.

lite eftertanke.

Koncentration och eftertanke är på något sätt en personifiering av Leif själv. Svaren är dröjande som när Aktuelltankaret intervjuar mellanösternreportern i direktsändning över satellit. Men, ja, många möten blir det.

Styrelsemöten, beredningsutskott för styrelsemötena, ledningsgruppsmöten, förvaltningsråd, prefektgruppen läggs upp årsvis och runt dessa fylls timmarna på efterhand, tillväxtrådet, då landshövdingen kallar till möten, möte med

någon minister, kontaktrådet tre gånger per termin samt ett varierande antal projektgruppsmöten. Därtill kommer mindre formella möten med personer inom högskolan.

Den tid som eventuellt blir över tillbringas på kontoret i

Oden, helst med öppen dörr.

– Jag har dörren öppen så ofta jag kan för spontana möten och det kommer både personal och studenter med alla typer av problem.

RESERVERAD TILL KREATIVITET

Försöker du också att se till att du har ”obunden” tid här på jobbet.

– Ja, fast tyvärr måste jag säga att jag är dålig på det. Jag har bett Kerstin (Jonson, rektors sekreterare) att reservera tiden före klockan tio på förmiddagen. Man är som mest kreativ då, vilket jag tror gäller alla. Då kan man sätta sig och skriva eller göra organisationsplaner om det är något man vill åstadkomma. Jag skulle också vilja skriva lite mer i lokaltidningarna.

Tioregeln spricker gärna och ofta. Enda lösningen han ser är att börja tidigare. Men han börjar tidigare än man tror. Det första han tänker på när han vaknar sex trappor upp vid Kristinaplan, är jobbet.

– Efter att jag genom fönstret har konstaterat att högskolan ligger kvar.

Många, även studenter, kommer och knackar på av olika anledningar. Jag tror att många upplever det som skönt att veta att det går att titta förbi.

SER DET FRÅN ANDRA SIDAN

När man pratar problem med Leif Svensson vänder han på frågan och pratar möjligheter istället. Möjligheter att ändra på saker, bättre möjligheter för studenterna. Men ”pengar” är svårt att ändra på. Det behövs mer för att få möjlighet till expansion. När han började som rektor sa han att expansionen, som varit snabb och stor under ett antal år, skulle stanna av och ersättas med kvalitetsarbete. Det handlade för honom dels om att personalen behövde andrum, men också en titt på gymnasiekullarnas storlek och en enkel analys av hur många som kunde tänkas fortsätta att studera.

Situationen på framför allt

ingenjörsutbildningarna och för datavetenskapen, med färre studenter, har han också svårt se som något annat än ett problem. När detta skrivs är det fortfarande några veckor kvar tills högskolestyrelsens budgetbeslut. Hur lösningen ser ut vet han därför inte.

Denna termin har rekordmånga utländska gäststudenter kommit, nittio stycken. Därremot är det betydligt färre ”egna” studenter som väljer att studera en tid utomlands.

– De som gör det gör det helst i engelskspråkiga länder. Jag skulle önska att man valde andra länder, kanske samma som gäststudenterna kommer ifrån. Men jag tror att det beror på språkkunskaperna och tycker att gymnasieeleverna borde lära sig tre språk förutom svenska.

Själv talar han engelska, tyska och rostig franska.

GEMENSAMHET VIKTIGT

Gävle utsågs nyligen av tidningen Studentliv till årets bästa studentstad. Leif kommenterar det kort.

– Ja, det stämmer ju... Det är bara att gratulera kommunen. Det är deras målmedvetna arbete, tillsammans med studenterna, som uppmärksammats. Men den här kvaliteten kommer ju också HiG tillgodo.

Hur gör du för att hålla ihop en så stor arbetsplats som Högskolan i Gävle?

– Jag har en mycket ödmjuk inställning när det gäller en ensam rektors betydelse. Vad skall ”hålla ihop” betyda för en högskola med mer än 12 000 studenter och nästan 700 anställda? En gemensam stolthet över vår högskola och vad den står för? En gemensam uppslutning kring vetenskap och kritiskt tänkande? Ett gemensamt intresse för god pedagogik? En gemensam ansträngning att bygga upp ett gott studentliv och en bra akademisk miljö? Som rektor försöker jag framhålla gemenskapen i tal och i skrift så ofta jag kan men efterlyser framför allt idéer och initiativ från alla kreativa med-

arbetare och studenter. Goda initiativ är jag beredd att stödja och det är de många insatser som behövs.

RIKTIG GÄVLEBO

Är du Gävlebo nu?

– Ja, det är jag, svarar Leif Svensson på skånska men utan att tveka.

Han har medvetet betat av länet och stan till fots, till armécykel och med bil.

Testet att placera några platser på kartan, Staffanskyrkan, Musikhuset och Återvinnings-

centralen ger två av tre poäng.

Själv fyller han på med Rullsand, Billudden, Axmar brygga, Wij trädgårdar i Ockelbo, Bönan och en plats i närheten av Torsåker med mycket Karl-Johansvamp. Genom närområdet springer han gärna.

Att Clas Ohlson slagit upp porten har han också uppmärksammat och ser fram emot ett besök. Där finns alltid något man kan behöva.

Regeringen har utsett före landshövdingen Lars Eric Ericsson till ny styrelseordförande. Vad anser du om det?

– Ett utmärkt val!

Lars Eric Ericsson har tidigare sagt att han inte är vän med universitetstanken.

– Den visionen avser ju inte att HiG ska vinna fördelar utan hela regionens tillväxt. Om det tror jag vi är helt ense. Men jag ser fram emot samarbetet och tror att det kan bli många diskussioner. / RZ

Oän D,£

rÅf

OVE WALL

Lars Eric Ericsson ny styrelseordförande

Regeringen har utsett Gävleborgs läns före detta landshövding Lars Eric Ericsson till ny styrelseordförande efter Thorsten Andersson, vars förordnande går ut vid årsskiftet.

Lars Eric Ericsson är styrelseordförande i Skandia Liv, ordförande i stiftelsen Wij trädgårdar i Ockelbo, där rektor Leif Svensson är ledamot, han är vidare ordförande i byggkommissionen med uppgift att granska byggbranschen och ledde tidigare Palmekommissionens arbete, för att nämna några av uppdragen.

Hans Rudsänger:

Lingvisten som inte står ut med skönlitteratur

På Hans Rudsänger skrivbord ligger en driva med pennor. Den egna blå breddkulade med "Svenskt arkiv" inpräglad vakar han som en hög över, men är överraskande lite intresserad av de andras ägare. Sedan visar han de öppnade askarna av känt gävlehalspastillsmärke.

– Från studenterna, säger han. De får bättre betyg då. Sedan brister han ut i skratt. Man kan nog ganska lätt räkna de elever som funnit grammatik

så skoj som Hans Rudsänger. Kvar i mycket rudimentär form från grundskolan finns kanske en aning om ordklasserna och några löst hängande termer. "Pluskvamperfekt" var lätt att komma ihåg. Men vad betyder det? Ingen aning. "Infinitivmärke" och "kasus" sitter också kvar. Men varför man ska kunna det har i allmänhet för länge sedan tonat in i minnesdiset.

– Man måste inte kunna det, förklara den gamle svensk-läraren. Enbart grammatiska studier har ingenting med skriftkompetens, läskompetens och talkompetens att göra. Dä-

remot är den underlättande för många andra studier. Till exempel om man ska lära sig andra språk. Och om man är lärare är det bra att ha när ingenting annat fungerar.

SPONTANINLÄRNING

Det underlättade inte för den tjej i gymnasiet han själv undervisade i Sandviken, som efter två års skrivande på grund av MB, meningsbyggnadsfel, kanske men knappast skulle nå upp till en tvåa i betyg.

– Jag frågade om hon verkligen inte såg felen när hon skrev. Men det gjorde hon inte.

Så kom hon tillbaka efter sista sommarlovet och fick en fyra. Hon berättade att hon under sommaren läst en bok och helt plötsligt insett. "Åh fan, är det så det hänger ihop!".

– Hon hade spontaninlärt och så är det med grammatik. Bland annat därför är det så spännande.

UTLED PÅ SCHABLONER

Böcker är kanske vad man mest förknippar med ordet svensk-lärare och kampanjerna för ökat läsande avlöser varandra. Böcker är källan till det mesta, framgång, inkomst och kun-

och inte kan lösa korsord

skap. Där finns ytterligare något som fjärrmar Hans Rudsänger från den gängse bilden.

Han ids knappt läsa skönlitteratur och får det att låta som han endast kan läsa en bok från hc-hyllan, medeltidsdeckaren Rosens namn av Umberto Eco.

– Jag blir så utled på schablonerna. Ska det vara någon glädje med skönlitteratur ska det vara på tyska! Den här hösten har jag läst Victor Klemperers *Tagebücher*, hans dagböcker mellan åren 1933 och 1945. Fascinerande! utropar Hans som även gillar fornfranska.

Hans har försökt med Guilios *Arn* men det gick inte. Men ett sätt att komma runt problemet är naturligtvis att flytta litteraturen till bioduken. Fungerar det?

– Då är ju språket underordnat bilden. Då vill jag ha action. Harrison Ford är min hjälte. Då blir jag väldigt barnslig och amerikanerna är väldigt skickliga på det där.

KUNSKAPSAKTIER

Hur var du i skolan själv?

– Jag gick i folkskolan och fick själv söka mig till realskolan och gymnasiet. Vi var fyra syskon och alla var läsande. Min bror Kjell forskade i metallurgi vid Sandvik, Rune är matematiker och professor i informationsteknologi, min tvillingbror Bo är litteraturvetare och poet. Min pappa var enkel järnverksarbetare och talade hela tiden om ”kunskapsaktier”. ”Ska du bli nånting så får du lära dig.” Skötte vi inte skolan hotade han med järnverket där vi fick bekosta våra egna läromedel med arbete.

När han började realskolan var det 41 elever i klassen. Vid studentexamen 1966 var det enbart två kvar och Hans Rudsänger var en av dem. Bland de främsta ämnena fanns språklig form. Uppsatser kunde han få

C på. Det berodde ibland på alltför ivrigt experimenterande med formkonstruktioner, bland annat när han beskrev Montequieus klimatlära och lärarna inte riktigt förstod vad det var han skrivit.

Grammatiken kom till honom på universitet då han läste fornfranska. En kamrat körde fast i transformationsgrammatisk analys och frågade om jag förstod.

– Jag läste och förstod och var alltså smartare än vad han var. Det kanske är något för mig, tänkte jag.

På den vägen är det. De senaste tio åren har han sysselsatt sig med skolgrammatik. Inte i någon predikoton utan försökt att visa vad den är för något. Han har gått igenom 170 skolgrammatikers verk och åsikter från åren 1680-2001. Han har också utrett grunden till denna grammatik med utgångspunkt från Platon.

MASTODONTVERK

– Det fanns en prefekt på dåvarande Högskolan i Karlstad, som vid morgonkaffet en gång berättade en skröna om sin dotter och avslutade med orden ”det är något obegripligt med den där grammatiken, och ingen vet ju vad det är för någonting”.

Hans Rudsänger beslöt sig något år senare att försöka att svara på prefektens inbäddade fråga. Det blev ett långt svar, två verk om vardera omkring 600 sidor: *Strandat historiskt vrakgods*. Då förstår man varför man upplevde skolgrammatiken så obegriplig. Nio år räckte helt enkelt inte.

Han har just avslutat fjärde korrekturläsningen och har vid det här laget börjat se en gräns för grammatikintresset.

– Nästan 40 år kan få räcka. Jag har ledsnat lite och insett att det kanske kan finnas någonting annat att ägna sig åt. Och då har

jag hittat Olle Hammermo, en kollega här på institutionen, och en möjlighet att reda ut sandvickendialekten med utgångspunkt från det material som sandvickenhistorikern Elvert Eriksson samlat på sig.

UNIKT MATERIAL

Det är ursprungsmaterial från den allra första tiden Sandviken bildades, från 1860: anteckningar, arbetsordningar, rapporter och brev där de allra första sandvikarna skriver. Det är skriftspråk som grundar sig på talat språk. Man kan med andra ord läsa dialekterna.

– Detta är unikt, det är ytterst få samhällen som bara blir till. 1857 fanns inte Sandviken. Staden föddes på 10 till 15 år, från 1860 då folk kom strömmande från olika håll till ett antal hyttor i obefolkat land. Det skriftliga material som finns kvar från den tiden är en guldgruva. Vi ska försöka utreda hur utvecklingen till dagens speciella dialekt gick till.

Det går inte att missta sig på hans spirande glädje inför projektet. Någon tusenårsperiod behöver han inte titta på. Här räcker det med åren mellan 1860 och 1880, från den dag de obildade men kunniga anlände, exempelvis murare och snickare, tills de mer bildade, som ekonomer och ingenjörer, kom till bredmossen söder om Högbo och rikssvenska alltmer tog över.

Han skulle också kunna gå till sig själv. Att han kommer från Värmland kan ingen höra av den enkla anledningen att inte ett spår av denna dialekt finns kvar. Han studerade bland annat franska på Uppsala universitet. Men då franskan har helt andra melodiska kvaliteter jämfört med värmländska gav hans lärare honom två alternativ, som hon sa helt utan värdering: sluta med värmländska eller franska.

– Så jag satte mig framför radion, lyssnade och analyserade och hade till slut bytt till rikssvenska. Jag gjorde det så till den grad att jag inom ett par år helt hade förlorat kunskapen om hur värmländskan talas och vet det fortfarande inte.

Hans Rudsänger hör till den massa som gillar språkvetare Fredrik Lindström och det han gjort för språkintresset i landet. Särskilt tycker han om när Fredrik tvålar till petimätrarna och han skriver under på Fredrik Lindströms upprepade tes ”Barnens språk duger”.

PENNORNA

Jag lämnar Hans Rudsänger funderande på vad han använder alla pennorna till. Inte löser han korsord, han associerar alltid fel så det går inte har han sagt. Min egen penna räddar jag och erinrar mig att han sagt något om Olivetti och Tippex och sax och klister, en korrigeringsmetod som utvecklades till ett hantverk i sig och ofta gjorde det lättare att ta nytt papper och börja om. Därför fanns hans avhandling i många versioner.

– Nu, med datorn, är det mycket lättare, säger han och låter lite förtjust över nyheten.

Så lite uppfyller han den mest fördomsfulla bilden av hur en svensklärare är. Fast han har givit upp grammatiken och tycker att han fått sitt lystmäte tillfredsställt.

OVE WALL

Distansundervisning - något för alla?

Distansundervisningen är här för att stanna och växa. Det är i sig knappast någon särskilt ny form för studier, men tekniken har förändrat hela konceptet.

Nätuniversitetet, NU, startade förra våren och fungerar idag som paraply eller en portal för uppskattningsvis 2 500 kurser och ett fyrtiotal hela utbildningsprogram som ges på landets högskolor och universitet.

Det uppskattade antalet sökande i år torde ligga på runt 120 000, den exakta statistiken är inte färdig, medan det totala antalet studerande på distanskurser eller -program antas vara 40 000. Men inte alla distanskurser ges via Nätuniversitetet.

– Myndigheten Sveriges Nätuniversitet, som är den ad-

ministrativa delen av NU, har satt som önskemål att antalet fysiska sammankomster per kurs helst inte ska överstiga fem, berättar Bo Malmström (bilden), HiG:s vicerektor för distansutbildningarna. För HiG:s del ges ungefär en tredjedel (86) av det totala antalet distanskurser (244) via NU.

För vilka är distansundervisning ett alternativ?

Svaret är nästan alla. Men vissa saker måste vara uppfyllda.

– För det första måste det finnas en dator och teknik som förbinder denna med lärarens dator, säger Bo Malmström, HiG:s vicerektor för distansutbildning.

– För det andra måste det också finnas kunskap om hur man hanterar en dator. Och för det tredje måste man ha viss fallenhet för att skriva då det är så

man håller kontakt med varandra.

Genomströmningen, i vilken grad kurserna eller programmen avslutas, är lägre än vad gäller campuskurser.

Enligt Bo Malmström kan avhoppen bero på att informationen om vad som krävs av studenten inte är tillräckligt tydlig.

Man börjar helt enkelt läsa på distans utan att tänka igenom vad det kommer att innebära. Att ha ett arbete vid sidan om går, men studierna tar nog ofta mer tid än man anar vilket man upptäcker efter man påbörjat studierna.

Men avhoppen kan också vara en frukt av att vissa kurser läses av studenter som vill lära

sig och inte nödvändigtvis ta en examen. Generellt sett har sjuksköterskeutbildningarna högre grad av avslutade studier än inom humaniora.

Genomströmningen för distansutbildningar 2002 var 70 procent. För programmen gällde 90 procent.

– Men för Gävles del är avhoppen inget stort problem. Vill man få upp siffrorna ger man kurser med tidigare hög genomströmning, men det vore ett självändamål. Det korrekta sättet är nog istället att vidareutveckla metodiken så att studenterna vet vad som krävs och kontinuerlig respons hela kursens längd så att ingen faller av av den anledningen.

I NU:s senaste beräkningar ligger Gävle på fjärde plats i landet när det gäller söktryck.

OVE WALL

Distansundervisning ställer nya pedagogiska krav

Sara Dahlström (bilden) har själv studerat på distans och skriver just nu en magisteruppsats i ämnet Pedagogik. Där har hon tittat på distansundervisning i både lärar- och studentperspektiv. Även om uppsatsen ännu inte är färdig, drar hon här några slutsatser.

En av de största skillnaderna mellan distansutbildning och traditionell campusbaserad utbildning är att distansstudenter sällan eller aldrig träffar sina lärare eller kurskamrater. Frånvaron av det mänskliga mötet måste därför ersättas av en virtuell dialog och interaktion, vilket ställer pedagogiken inför nya utmaningar.

Distansutbildning som utbildningsform kräver ett speciellt engagemang från såväl

studenter och lärare som utbildningsamordnarnas organisation för att fungera optimalt. För studenternas del gäller det att motivationen är hög, självdisciplinen under kontroll, lusten att lära stor och studiemognaden relativt hög.

Lärarna å andra sidan måste kliva in i en ny lärarroll, där handledarskap, individual-

isering, dialog och interaktion är ledord. Förutom allt detta krävs en organisation som stödjer, utvecklar och ger resurser för att bedriva denna form av utbildning. Vad det också handlar om är lärarens pedagogiska ansats och syn på såväl kunskap som studenter, dvs. om inte läraren tror på distansutbildning som utbildningsform är det inte stor chans att distansutbildningen lyckas.

Vidare krävs också en medvetenhet om distansutbildningens särart. Erkänner vi sedan behovet av god kursplanering, tydlig information av kursrelaterade ämnen, empati,

interaktion och dialog (t ex. respons på uppgifter, svar på frågor) som viktiga delar i distansutbildning, har vi några av de viktiga förutsättningar som åtminstone till en ganska stor del "borgar" för en god distansutbildning. Naturligtvis krävs också en viss teknisk kompetens, men det är viktigt att komma ihåg att det inte är Blackboard eller First Class i sig som bidrar till en lyckad distansutbildning. Det är de överordnade pedagogiska tankar, som valet av desamma grundar sig på.

SARA DAHLSTRÖM

Personligare kontakt i cyberrymden, tycker Amie Hau-

Ett program där man arbetat mycket medvetet för att höja kvaliteten är E-institutionens magisterprogrammet Elektroniska affärer.

Där undervisar bland andra Amie Hauer som trots att studenterna sitter utspridda i Sverige, och hon själv oftast är placerad i sitt rum på University of St Thomas i Minnesota, har påfallande personlig kontakt.

Ett argument som ofta förs fram mot distansundervisning är att människan som social varelse vill ha fysisk närvaro undervisningssituationen. Amie hävdar till och med att kontakten i jämförelse kan bli närmare i cyberrymden.

– Till exempel kan jag få reda på mer om enstaka studenter då ingen annan lyssnar eller läser vad vi säger. De berättar mer än de skulle göra i ett klassrum och kontakten kan på det sättet bli personligare.

Det kan också, menar hon, vara lättare att gömma sig i klassrummet. På nätet ser jag omedelbart om någon inte ytt-

rar sig någonstans i forum eller andra platser. Då kan jag direkt försöka ta reda på varför det förhåller sig så.

– Men jag har sett i utvärderingar att de skulle vilja höra min röst. Så jag har också lagt

är tekniken som är det svåra.

– Det svåra är att ställa om från situationen där man står med kritan i handen. Det kan kännas rätt så utmanande. Men så är detta också den största förändringen som undervisningen genomgått sedan den startade.

Amie Hauer leder sin kurs från USA och studenterna kan sitta var som helst på jorden. Ändå prisar hon den personliga kontakten.

ut inspelade föreläsningar i Blackboard. De som sitter uppkopplade med modem kan bara säga till så skickar vi motsvarande material kostnadsfritt på en cd.

Lars-Torsten Eriksson, programansvarig, säger att det inte

Bakom utvecklandet av den här interaktiviteten ligger vissa tankar.

– Jag har sett lärare som fyllt hela tavlan med text som studenterna skrivit av, suddat rent och fyllt tavlan igen, berättar

Amie och ser uppgiven ut.

Lars-Torsten fyller i:
– Då blir undervisningen en fråga om hur man transporterar data till studenten. Men en bra undervisning innehåller interaktivitet.

Ett bra upplagt Blackboard-forum gör att det kan komma respons från vilket håll som helst. Alla kan följa alla diskussioner när de vill och även delta var man vill.

Så avslutningsvis ett argument som inte hörts tidigare till Blackboards fördel.

– Läraren kan inte heller gömma sig för någon. De utvärderingar jag sett visar att alla är nöjda med att träffas på nätet. den enda nackdelen jag som lärare ser är att ingen tittar förbi och knackar på kontorsdörren, säger Amie Hauer.

OVE WALL

Studenterna får gärna ta befälet, säger William Males

I distansjargon sågs det att en distanskurs ska vara oberoende av tid och rum. För William Males på HS-institutionen låter detta som hybris. Ändå har han i sin distanskurs Creative Writing in English försökt att skapa möjligheter både för den som är här och den som inte är det, både nu och inte nu.

Och ämnet då? Vad är det att vara kreativ, och skriva kreativt? Det ligger ett mått av subjektivism i själva titeln. Genom skrivande kan man bli författare, egenerapeut, kunskapssökare, förbättra sitt språkbruk, eller lära sig läsa på ett nytt sätt.

– Alla dessa sätt att använda skrivande är giltiga, med viss tveksamhet för skrivande som terapi, där han inte anser att han eller de sex online-lärarna har kompetens att handleda. Annars

har jag försökt lämna utrymme för alla tolkningar av kursens innebörd, berättar han.

Slutligen finns det ett behov hos honom själv och studenterna att träffas vid en viss tid och på en given jordisk plats. Även detta förekommer flitigt i kursen. Till exempel så arrangerar studenterna egna lokala skrivargrupper där även skrivare som inte deltar i själva kursen ingår.

Mycket av kursens utformning har för övrigt kommit till

på studenternas egna initiativ.

– Carolyn Scarbrough, en poet bosatt i Tennessee i USA, sa för ett tag sedan att studenterna "have taken charge of the course" och såg det som en bra sak.

Det gör även Males. Nu undrar han hur det gick till och om det finns något i kursen som kunde vara att allmänt intresse.

Nu är det bevisat:

Gävle är Sveriges bästa studentstad!

Gävle fick VG på samtliga tre områden när TCO:s tidning Studentliv nyligen utsåg landets bästa studentstad. Fjolårets tredjeplacering rök all världens väg och endast förstaplatsen gällde.

Tidningen Studentliv har under flera år rankat landets kommuner med hänsyn till hur studentvänliga landets kommuner är. Man har ställt en mängd frågor

till kommunrepresentanterna. Dessa har tagit upp konkreta insatser från kommunernas sida som riktats till studenter och har gällt bostadsmöjligheter, stöd till kåren och kontaktklimatet.

I de fall svaren varit tveksamma har det kontrollerats.

Tidningen har därefter bett studentkårerna att gradera kommunens insatser.

Resultaten har viktats, svarskategorin "Kontakt mellan kommun och studenter" ger exempelvis bubbla poängen jämfört med resten.

2001 låg Gävle på tionde plats, förra året på tredje och i år alltså i topp.

Enligt Gävles kommunalråd Mats Ågren har ett medvetet arbete lett fram till resultatet. Han berättar i Studentliv att han redan för några år sedan satte sig ned med dåvarande kårordföranden för att lista åtgärder efter en plats långt ned på rankingslistan.

Idag träffas Mats Ågren och kårordföranden regelbundet över en matbit för att informellt diskutera läget och

eventuella frågor. Dessutom har kommunen hos sig utsett ett särskilt studentombud, Maria Nässert, för att ytterligare underlätta kontakterna. Hon får, i Studentlivs reportage, betyget MVG av kårordförande Sofia Holmgren.

Rådet för högre utbildning:

Lyckad första utvecklingskonferens

Uppemot 230 lärare från lärosäten över hela Sverige samlades i slutet av november till Rådet för högre utbildnings första utvecklingskonferens. Den hölls under tre dagar vid HiG och arrangörerna fick ett översvallande beröm för organisationen.

Rådet för högre utbildning har till uppgift att stimulera utveckling såväl inom grundutbildning som forskning. Insatserna vänder sig till alla utbildningar på akademisk nivå.

I och med den breda målgruppen har en stor mängd seminarier, rundabordssamtal, presentationer och Workshopshållits. Programmet räknar upp fyrtio. Därtill kom några spontanseminarier.

Föredragshållarna har varit internationellt kända experter.

Tim Riordan, filosofiprofessor vid Alverno College i Milwaukee, uppmärksammade bland annat det faktum att de flesta akademiska lärare är detta på grund av intresse för ämnet i sig och således inte är experter på att undervisa om det. Han understryker därför vikten av att undervisa i studentens perspektiv i stället för sitt eget.

Gaby Weiner, professor vid lärarutbildningen i Umeå, betonade i sitt föredrag vikten av rättvisa för både studenter och personal oavsett kön, ras och härkomst. Hon gav flera exempel på strategier för detta.

– Konferensen förlöpte helt enligt planerna och vid en första utvärdering var omdömet om den organisatoriska delen oerhört positivt. Så vi är mycket glada, berättar Barbro Thurberg som under närmare ett år planerat genomförandet.

Detta var den första stora konferensen rådet arrangerade.

Två mycket nöjda organisatörer, Barbro Thurberg, HiG, och Ingrid Järfelt, Lunds universitet, pustar ut efter tre helt lyckade dagar.

Sannolikt blir det en fortsättning i form av en biennial, en vartannatårshändelse.

OVE WALL

Stina Lundberg inspirationsföreläste:

”Att vara rädd är inte farligt!”

– Bland de oerhört många som jag intervjuat finns det en som fått de andra att se ut som små pojkar.

Stina Lundberg höll den 25 november en mycket välbesökt inspirationsföreläsning i Valhall. 350 åhörare, mest kvinnor, fick ett roligt och informativt föredrag om hur man lyckas i journalistlivet. I många år har Stina haft som nisch att intervjua världens stora. Hon har genom envishet kommit till tals med Moammar Khadafi, Leonard Cohen, Dalai Lama, Jan Stenbeck, Nelson Mandela, Sovjetunionens siste president Michail Gorbatsjov plus en lång rad andra. Och hon har lyckats få dem att avsluta intervjun med ett hopp upp i luften. Utom Mrs Thatcher.

– Hon är den tuffaste människa jag mött. Hon fick alla andra att se ut som små pojkar.

KÄNNER STOR RESPEKT

Stina Lundberg berättade också om sitt märkligaste reportage, om vuxna män i England som betalar för att få klä sig i bebiskläder, dricka ur nappflaska och bytas blöjor på. En filmsnutt ur reportaget fick en stor del av åhörarna att skratta gott. Men Stina menade att den bebisklädde tjänstemannatypen som intervjuades förmodligen var den modigaste hon mött. Hon var fylld av respekt för honom vilket hon för övrigt sa sig ha för de flesta hon träffat, oavsett deras åsikter.

Ett villkor för att få alla dessa intervjuer är hårt arbete.

– Man måste vara oerhört påläst, veta allt om den man ska träffa.

Exempelvis när hon träffade Khadafi blev hon uppmanad att faxa frågorna i förväg vilket hon gjorde. Hon blev skarpt tillsagd att inte ställa några som helst personliga frågor.

– Så jag frågade vad han ansåg om kärlek och passion...

Genom överraskande frågor kommer hon åt intervjuobjektens omedelbara reaktioner, människan bakom ytan. Och hon ställer bara frågor som hon själv vill ha svar på.

– En av de största misstagen man kan göra som journalist är att ställa frågor som man tror att ens kolleger skulle ha ställt. Många gör så, inte minst kulturjournalister, men det är inte för sina kolleger man skriver.

Ett annat misstag man kan göra som intervjuare är att gå på hårt.

– Det misslyckas alltid. Då är det bättre att vara vänlig så att personen slappnar av innan man ställer den viktiga frågan.

Ett tredje råd är att ställa öppna frågor, sådana som inte kan besvaras med ett ja eller ett nej. Det är intervjuobjektet som ska tala, inte reportern.

RÄDSLÅ INTE FARLIGT

Någon undrade om hon inte var rädd inför mötet med vissa personer. Och visst var hon det.

– Det händer att knäna skakar så att det nästan hörs! Men det är inte farligt att vara rädd och det brukar gå över under intervjun.

Hon nämner också likheterna mellan sig och den intervjuade, vem det än är.

– Vi har alla samma botten.

Kändisintervjuerna slutade hon med efter att ha träffat Tom Hanks.

– Det är bolagen som ordnar med sådant. Blir man lovad en intervju kan det visa sig att flera hundra journalister tillfått samma tid och också uppmanats att bara ställa frågor om den aktuella filmen eller vad det nu är.

Slutligen gav hon ett råd till den som både vill studera och skaffa barn.

– Skaffa barn medan du studerar. Det passar lika bra att göra det som före eller efter.

Föreläsningen arrangerades av Jämställhetsrådet, Kontaktorget och Drivhuset.

OVE WALL

Vem såg ljuset först?

Ett chockerande solsken kan slå en i huvudet. Det är som att få två i ögonen.

Ljuset är extra intensivt vid vindstilla när man inte har någon anledning att kisa, och där inga rörelser drar till sig blicken, och allra värst är det om vintern. Då ilar det stickande ljuset genom näthinnan till hjärnan som omedelbart sätter igång tillverkning av något lämpligt hormon.

Vid skrivbordet drabbas jag av funderingar.

Vem upptäckte ljuset?

Någon liten kille som kom in i stugan och sade:

– Far, det lyser ute.

Knappast. I början fanns det bara, ingen hade märkt det. Äpplen föll från träden redan innan Newton levde, liksom viljan att överskrida etiska och moraliska regler fanns innan

rocken och en önskan att få känslomässig utlevelse fanns innan Charlie Parker började spela bebop.

Charlie Parker gjorde toner och rytmer av viljan på samma sätt som Newton gjorde matematik av det fallande äpplet.

Där någonstans finns den genialitet som kan tolkas som förmågan att se klart, att släppa in ljuset i huvudet.

När min dotter var två år såg hon vid ett tillfälle Gävles vitt omtalade julbock på Slottstorget och allt julpynt längs Södra Kungsgatan.

– Pappa, är det luj nu? (Hon pratade så.)

– Ja det är det, mitt barn, allt tyder på det.

Julen betyder annat för en vuxen människa än för ett barn.

Betänk om detta sagts av

en indian istället för en frusen småbarnspappa som gick i andra tankar - vilken skärpa...

Därmed sagt att det handlar inte bara om att upptäcka något, det är minst lika viktigt för omvärlden vem som gjort upptäckten.

När Newton såg äpplet och startade tankemaskinen hade han världen under sig. Man lyssnade redan. Om Oskar Svensson i Bloms-termåla hade sett ljuset, och försökt delge omvärlden detta, hade man tystat ned honom och sedan skulle en då ofattbar sensation stannat inför väggarna i torpet.

Hur mycket går vi miste om? Egentligen.

OWL

Nya böcker

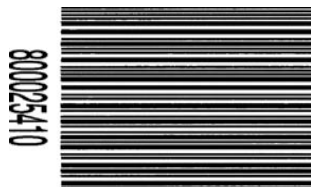
Igor Knez, docent i inomhusmiljö vid TB-institutionen, men även gitarrist, kom nyligen ut med sin första diktsamling, *"En linjes semantik"*. Dikterna skrev ursprungligen i hans ungdom, men har slipats om för att bättre passa synen hos en vuxen människa.

"Juveller" skrev Arbetarbladet.

"Fångad av Det Nya. En berättelse om organisationsförändring" är titeln på en bok som kom i början av december av **Per-Arne Wikström**. Den handlar om organisationsförändringar, men med ett ovanligt angreppssätt för att vara en fackbok. Per-Arne är lärare i företagsekonomi.

Fler stipendiater

Forskningsstiftelsen Gästrikeregionens miljö har delat ut sju stipendier. Jonas Kågström får 75 000 kronor i doktorandstipendium. Pernilla Strandin och Teresa Wärnfeldt får vardera 6 000 kronor. Samma summa får Martin Norman. Britt-Marie Berglund, Jenney Olsson och Anna Thelberg får vardera 4 000 kronor. Samtliga arbeten handlar om miljö och hållbar utveckling.

Ljusår

Våren är en glädjestorm
Ljuset bryter fram som vatten
Föser snö och mörker
ner i vårens glada dike
Och strålar i kabbelekans ansikte

Blå symfoni är sommaren
Havets och himlens ljusorgel
Spelar från jublande gryning
Till sammetsblå skymning
Lyckan bubblar och frasar i
bogsvallet

Hösten är en katedral
Trädens pelare och lövens facklor
Brinner i mörka dagar
Under valven växer skuggorna
Rimfrost gör pärlor av ormbären

Vintern är skimrande is i tystnad
Blå flammor bor i isens kärna
Lever i brasans heta hjärta
Trösten finns i närheten
Vi bygger livet inne i värmen

Årets kullager rullar evigt
Dagarnas kulor rinner som kvick-
silver
Julens röda kula samlar Ljuset
Speglar allas våra ögon, inneslutna
Ljus lyser klarast i vinterns
svartaste cirkel

Julen är Ljusets rundningsmärke
Årets kontrapunkt

Rättelse

I artikeln om stipendieutdelningen i förra numret av HA döpte jag om Jonas Cronsell till något annat liknande. Det var inte meningen alls.

OWL

Låt grötsleven vila ett

Håll ena armen rakt ut från kroppen. Till en början går det bra, men redan efter en kort stund blir tyngden outhärdlig. Även världens starkaste kvinna eller man måste ge sig efter några minuter. Det beror på statisk belastning. Muskeln drabbas av kramp. När det inte längre kommer in blod med syre går muskeln in i väggen, då gör det ont. Du tvingas sänka armen. Fibern i muskeln signalerar bristen genom att förmedla smärta. Den som inte lyssnar till signalen riskerar att gå in i väggen. Exakt samma sak drabbar kassörskan som lyfter en liter mjölk, ett paket smör och fem kilo potatis när hon tar betalt samtidigt som kassakön växer. Hon rör visserligen musklerna, men rörelsen att hålla uppe armarna är statisk, hon hinner inte låta armen vila.

Även om grunkan du pillar med bara väger ett gram spelar det ingen roll, ingen klarar av att vara statisk som en robot, den som inte lyssnar till

signalerna riskerar att få en belastningsskada. Man kan ta ut snitt för att undersöka musklernas olika uppsättningar av fibertyper. Idag vet man vilka fibrernas olika funktioner är, till exempel hur snabbt en muskel kan dra ihop sig eller hur mycket energi fibern kan bilda. Om man placerar ett snitt av en muskelfiber från en sådan störd "energifabrik" i ett mikroskop är skadan synlig för ögat, den kan liknas vid ett malätet klädesplagg. Ingen kan stå i åtta timmar med armarna mer eller mindre rakt ut. Ingen orkar, inte ens med en pistol i nacken går det att klara uppgiften. Att fortsätta är som att säga "Fortsätt dunka huvudet mot betongväggen så ska vi se om inte väggen ger vika och skallen klarar sig!" Så enkelt och så svårt. Glöm inte bort det i jul, det är nyttigt att ta det lugnt, ät inte gröten för fort, låt armen vila mellan tuggorna.

LEIF STENBERG

BELASTNINGSSKADECENTRUM

